

Bir şəkil Şuşa sevgisini qəlbimə yazdı

Şuşaya getmişdim. Möhtərəm, abadlaşan şəhəri seyr etdim. Gövhər Ağa məscidini, Vaqifin məqbərəsini, Bülbülün ev muzeyini ziyarət edib, Cıdır düzünə, İsa bulağına getdim, bulağın suyu ömrümdə içdiyim ən ləzzətli su idi. Qala divarlarının önündə oldum... Qürurlu idim ki, Şuşaya qayıtmışım, özü də bu şəhərin başından ötən yəllər, taleyinin ən müxtəlif səviyyələrdə müzakirə edilməsi, bizdən alınması, qoparılması üçün qurulan tələlər, dövlət baş-

çımızın bütün masalarda milli iradəni müdafiə etməsi, demək olar ki, bütün düşmən dövlətlərin liderlərini qarşısına alıb, onlara həddini bildirməsi, ordumuzun qəhrəmanlıq dastanları yazması xatirimdə canlandı. Digər tərəfdən isə şəhərdə dağıdılmış qədim binaların uçulmuş divarlarını, dağıdılmış ev-əşiklərin baxımsız həyət-bacasının yaratdığı mənzərə çox ağırlı idi. Düşünürdüm ki, bir zamanlar bu məhəllələrdə həyat qaynayıb-qarışıb, şənlik, musiqi sədaları ucalıb, uşaqlar dəcəllik edib, onları mehribanlıqla evə səsləyən böyüklər həyata tumar verib. Qazanlar qaynayıb, süfrələr açılıb, qonum-qonular görüşüb, gözəl həyat yaşayıblar.

Özümü nağıllar aləmində hiss edirdim. Qarıışıq hisslər, ağır düşüncələr, fikrimə hakim kəsilmişdi. Olub bitənlər, ömrümüzdən keçənlərin acılı-şirinli xatirələri yaddaşımlı dilləndirirdi. Axı, ürəyimdə yuva salmış arzuma çatmaq üçün qırx ildən artıq gözləmişdim. Niyə qırx illik?! Qələmə alım, kimə maraqlı olsa oxusun. Əslində bu yazı mənim özümə söhbətimdir, yəni qəlbimin səsi, ünüdür...

1982-ci ilin şaxtalı qış günü idi. Abunə olduğumuz qəzet, jurnalları poçt qutusundan götürüb, tez evə gəldim. O vaxtı 11 yaşım vardı. Atam oxuyan mərkəzi qəzetlərin ancaq şəkillərinə baxırdım. Şuşada böyük Azərbaycan səiri Molla Pənah Vaqifin məqbərəsinin açılış mərasimi haqqında dərc olunan yazının şəkillərinə baxanda ürəyim dağa dönmüşdü. O vaxt respublikaya rəhbərlik edən Ulu Öndər Heydər Əliyevi məğrur, özəmətli görməyimə, dərsliklərdən tanıdığım Mirzə İbrahimov, Süleyman Rüstəm, Niyazi kimi nəhəngləri tanımağıma sevindim. Yağan quşbaşı qar şəkilə ağ xallar salsa da, simalarda ruh yüksəkliyi sezilirdi. Fikrimdən keçdi ki, bu qədər mötəbər şəxslərin topladığı şəhər də zəngin tarixə malik, səfalı yerdir, mötəbər bir məkandır. Şəkilə baxa-baxa mənim də ürəyimdən Şuşaya get-

cəsi olaraq Xocalı düşmən işğalına məruz qaldı. Yüzlərlə dinc əhalinin soyqırımına məruz qalması çox dəhşətli idi. Güman etmək olardı ki, təcili şəkildə iqtidarlı, müxalifətli qabaq-qənşər oturub, böhrandan çıxmaq, daha böyük faciələrin qarşısını almaq üçün tədbir görəcəklər. Amma təəssüf ki, cəmiyyətdəki uçurum daha da dərinləşdi. Bəlkə də

Çünki yerinə, mövqeyinə görə Şuşaya qayıtmaq, bütün işğalda olan torpaqlarımızın azad ediləcəyinin ifadəsi idi.

Və o gün yetişdi. 2020-ci il sentyabrın 27-də Silahlı Qüvvələrimiz düşmən həmlələrinin qarşısını alaraq "Dəmir yumruq" əks-hücum əməliyyatına başladı düşmənin qat-qat sədlər qurduğu mövqeləri darmadağın edib, yaşayış məntəqələrini azad etdilər. Cəmi 44 gün davam edən Vətən müharibəsi Şuşanın azad edilməsi ilə başa çatdı. O günü, bu böyük bayramı xalq böyük coşqu ilə qarşıladı. Bu Ulu Öndərin vədinin, vəsiyyətinin yerinə yetirilməsi, xalq-iqtidar birli-

mək, Şuşanı görmək arzusu keçmişdi.

Mən böyüdükcə arzum da ürəyimdə böyüyürdü. Sonradan dahi Üzeyir bəyin yaradıcılığında bəhs edən və ən sevdiyim ekran işlərindən olan "Uzun ömrün akkordları" filminin Şuşada çəkilmiş səhnələrindən gördüyüm şəhərin əsrarəngiz gözəlliyi, ədəbi-mədəni, musiqili mühiti bu istəyimi daha da gücləndirmişdi.

Tələbək illərimin əvvəlində ölkəni aramsız etiraz dalğaları, nümayişlər bürümüşdü. O vaxtkı rəhbərlər Azərbaycanın üzləşdiyi problemləri həll etmək, qətiyyətli tədbirlər görmək əvəzinə Kremldən gələcək direktivləri gözləyir, bu səbəbdən də xalqın etimadını doğrulda bilməmələri səbəbindən qısa müddətdən sonra əvəz olunurdular. Bu arada "meydan bəyləri"nin iştahası daha da artırdı, xalqın eyforik hisslərindən, hakimiyyətə inamsızlığından istifadə edib, ağılasıqmad vədlər verərək hakimiyyətə can atırdılar. Xalqın inamından sui-istifadə edən AXC-Müsavat cütülyü artıq vəzifələri bölmək üçün piketlərə başlamışdılar. Qarabağda, Ermənistanla həmsərhəd bölgələrdə isə vəziyyət gündən-günə ağırlaşdı. Düşmən ağır silahlara malik olsa da, hələ Milli Ordu yaranmadığı dövrdə düşmən qarşısında köməksiz qalan sakinlərin müdafiəsi tapanca ilə silahlanmış polislin öhdəsində idi.

Sərhəyanı bölgələrimizdən gələn atəş səsleri 1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri zamanı paytaxtda və Ermənistanla həmsərhəd bölgələrdən xeyli uzaq şəhərlərdə çoxsaylı insan itkisi ilə nəticələnən faciələrə səbəb oldu. Tam kaos və anarxiya davam edirdi. Artıq paytaxt küçələrində zirehli texnikaların yürüşü, avtomat atəşləri adi hal almışdı. Mübarizə tək siyasi müstəvidə deyildi, əsəfiş pozulmuş, kriminal durum nəzarətdən çıxmışdı. Bakıdakı silahlı mübarizənin nəti-

mərhum general-leytenant Valeh Bərsadlının yeni yaranan Müdafiə Nazirliyinə rəhbər təyin edilməsi A.Mütəllibovun gecikmiş də olsa tək-tük doğru qərarlarından biri idi. Amma cəbhəçiləri ölkənin, xalqın müqəddəratı yox, şəxsi mənfəətləri düşündürürdü. Bir-birini əvəz edən piketlər, cəbhədəki vəziyyətin nəzarətdən çıxması üçün göstərilən çabalarla axır ki heç bir hərbi təhsili olmayan, adi əsgəri xidmətdə belə olmamış şəxs

nəzər vəzifəsini ələ keçirdi. Elə digər vəzifələr də məsləhət-məşvərət yolu ilə dövlət orqanlarında deyil, küçə və meydanlarda-mitinq, piketlərdə "pay-pürüş" edilirdi. Cəmi iki ay sonra alınmaz qala bildiyim Şuşanın, on gün sonra Laçının işğal xəbəri eşidənləri ildırım kimi vurdu. Başpözuqlüğün pik həddə çatdığı 1992-ci ildə AXC-Müsavat cütülyü hakimiyyəti silahlı üsyan yolu ilə ələ keçirdi. Hakimiyyəti ələ keçirən söyüş, piket müxalifətinin dövlət idarəetməsində, siyasətdə, diplomatiyada, ordu quruculuğunda heç bir təcrübəsi yox idi. Ölkədə idarə olunmaz vəziyyət yaranmışdı. Silahlı Qüvvələrdə canlı qüvvəyə ehtiyac olacağı düşüncəsi ilə belə vəziyyətdə xalqımıza faydalı olmaq üçün könüllü orduya yazıldım.

Ağdamın Şelli və Xramord kəndləri istiqamətindəki postlara gedirdik. Qarşımıza çıxan lövhəni görcək doluxsundum. Şuşaya

olan yolu, məsafəni göstərirdi. Artıq 7 ay idi ki, Şuşa işğal olunmuşdu. "UAZ"-ın qabaq oturaçağındakı briqada komandirinin sürücüyə dediği : "Sür düz Şuşaya!" sözlərinin də ağırlığına bir istehza olduğunu sezmək çətin deyildi.

Hamı elə bil nəyi isə gözləyirdi. Çünki hamı iqtidara gələnlərin sərişsizliyinin, yaranmış vəziyyətin qiymətləndirilməsi, nəticə çıxarılması bir tərəfə, gərginliyi anlamamasının fərqində idi.

Fərariyinin, cəbhədəki uğursuzluqların, baş qaldıran separatizm meyillərinin artması əhalidə hakimiyyətə olan inamı tamamilə itirmişdi. 1993-cü il aprelin əvvəlində Kəlbəcərin işğalı hərbi-siyasi süqutun başlanğıcı idi. Qısa zaman ərzində vətəndaş qarşidürməsi yarandı. Gəncədə qardaş qanının tökülməsi xalqın səbrini daşıran son damla oldu. Müdrik xalq o vaxt Naxçıvanda yaşayan Ulu Öndər Heydər Əliyevi öz xilaskarı kimi ali hakimiyyətə dəvət etdi. Qısa vaxtda dövlətə

bir nizam gətirildi, qardaş qırğınının qarşısı alındı, dövlətçiliyin təməl prinsipləri, strateji hədəfləri müəyyən olundu, xalqda nikbinlik, gələcəyə inam yarandı, xüsusən Ordu quruculuğunda ciddi islahatlara başlanıldı. Qısa vaxtda fərariyyət son qoyuldu, cəmi 6 ay sonra əks-hücum keçən qoşunlarımız Horadiz qəsəbəsi və ətraf yaşayış məskənlərini düşməndən azad etdi, xaricdən böyük hərbi yardımlar almış düşmənin digər istiqamətlərdə hücumunun qarşısı alındı. Dövlətçiliyin təməl prinsipləri müəyyən edildi, vətəndaş həmrəyliyi, milli birlik ideyalarının gerçəkləşməsi üçün qətiyyətli addımlar atıldı. Ulu Öndərin çıxışlarının birində "Biz Şuşaya qayıdacağıq, inanın ki, qayıdacağıq" sözləri and kimi səsləndi. Çünki böyük xilaskar o günə qədər verdiyi bütün sözləri, vədlərini yerinə yetirmiş, həmişə xalqın yanında olmuşdu. Və beləcə hamıda işğalda olan torpaqlarımıza qayıdacağıma inam yarandı.

yinin təntənəsi, xalqın ali rəhbərliyə inam və etimadının ali ifadəsi idi. Zirvələrdə qərar tutmuş alınmaz qala hesab olunan Şuşanı hərbiçilərimizin sərt qayaları yüngül silahlarla dirmanaraq ölüm-dirim savaşı ilə azad etməsi düşməni lərzəyə salmışdı. Bir tərəfdən ölkə rəhbərinin milli maraqlar naminə sarsılmaz iradəsi, fədakar siyasəti, digər tərəfdən Ordunun istənilən tapşırıqları yerinə yetirə bilməsinin real göstəriciləri düşməni az qala bir neçə briqada, beynəlxalq terror şəbəkəsinin aktiv kəsiminin dəstəyi ilə işğal etdikləri Laçın, Kəlbəcər kimi böyük rayonları döyüşsüz təslim etməyə məcbur qoydu. Bunlar tezliklə separatizmin kökünün kəsilməsinin anonsu idi. 30 ildən çox müddətdə dünyanın ən çox silahlandırılmış, mina və partlayıcı vasitələrlə çirkləndirilmiş zonasına çevrilmiş ərazidə minatəmizləmə tədbirləri ilə paralel, təmir-tikinti işlərinə, meqalayihələrin icrasına, təsərrüfat işlərinin canlanmasına start verildi.

Mediadan möhtərəm dövlət başçımızın tez-tez işğaldan azad edilmiş ərazilərə səfər etməsini, müxtəlif tədbirlərdə, açılışlarda iştirak etməsini, quruculuq işlərinə rəhbərlik etməsini diqqətlə izləyirik. Dəfələrlə cənab Prezidentin əlində fotoalbomlarla, xəritələrlə Şuşanın küçələrini gəzib, hər binanın, hər tikilinin qayğısına qalmasını şahidi olmuşuq. Şuşanın işğalı zamanı ermənilərin gülləbaran etdikləri bu şəhərdə doğulmuş məşhur simaların heykəlləri Ulu Öndərimizin xüsusi diqqət və qayğısı ilə Bakıya gətirilib, İncəsənət Muzeyinin həyətində saxlanırdı. O heykəlləri Şuşada görəndə sevincimdən kövrəlmişdim. Əmin oldum ki, sayıqlığı əldən vermək olmaz, bu tək dövlət deyil, hər bir vətəndaşın borcudur. Bu Vətən bizə əmanətdir, onu gələcək nəsillərə daha güclü, daha özəmətli miras qoymaq hər birimizdən sədaqət, qeyrət tələb edir.

İlham Babayev